МИР ЧӘЛАЛ

ХАЛГ ЛИРИКАСЫНДА СӘНӘТКАРЛЫГ

ӘДӘБИЈЈАТШУНАСЛЫГЫМЫЗ тарихиндә ән аз тәдгиг-тәблиғ олунмуш мөвзулардан бири халг лирикасы, онун мәзмун, форма вә характеридир.

Шифаһи әдәбијјат мәсәләләринә һәср олунан китабларын, диссертасијә вә мәгаләләрин бә'зисиндә, гисмән, өтәри дә олса, бу барәдә бәһс ачылыр вә тез дә бағланыр. Һалбуки чанлы халг һәјатынын, мәишәтинин күчлү әкс-сәдасы, бәдии ифадәси олан ағыз әдәбијјаты хәзинәсинин ән гијмәтли, ән зәнкин инчиләри мәһз лирикадыр.

Узаг кечмишдә, халгымызын гәдим тарихиндә, Низами, Нәсими, Фүзули, Вагиф заманларында да халг әдәбијјаты нүмунәләри һәмишә диггәти чәлб етмиш, әсил сәнәт мәктәби сајылмышдыр. Бу нүмунәләри мүкәммәл, камил, елми мәчмуәләрдә вә көрсәк дә пәракәндә һалда чох јердә охумуш, ешитмишик; евләрдә, мәчлисләрдә; һәм интим, һәм ичтимаи руһда сәсләндијинин шаһиди олмушуг:

Лајлај бешијим, лајлај!
Евим, ешијим, лајлај!
Сән кет ширин јухуја,
Чәким кешијин лајлај.

Ана көрпәсинин ширин јухуја кетмәсини арзулајыр, баласынын истираһәти үчүн никаранчылыг кечирир. Јалныз көрпәнин кирпикләри өртүлүб, көзүнә јуху доландан сонра тәскинлик тапыр. Белә күчлү әһвал-руһијјә достлугдан, сәдагәтдән бәһс едән бајатыларда даһа ајдын дујулур:

Көјәрчиним, учдум, кәл,
Дост бағына дүшдүм, кәл,
Јахшы күнүн ашнасы,
Јаман күнә дүшдүм, кәл!

Бурада инсан гәлбинин сәмими хитабы вар; вәфа, е'тибар истәјән лирик гәһрәманын һәм кәдәри, һәм дә истеһзасы вар: Јахшы күн досту, Јаман күндә һарадасан, билирсәнми сән нә гәдәр лазымсан?!

Әзизим, нејлим сәнә.
Гонубдур мејлим сәнә.
Мән дөнсәм үзүм дөнсүн,
Сән дөнсән нејлим сәнә!

Севкилисиндән сәдагәт, мәһәббәт диләјән бир кәнчин үрәкдән кәлән фәрјады дөрд мисрада нечә бөјүк усталыгла әксини тапыб?! Бу мисраларда һәсрәт, арзу, хаһиш илә јанашы, килеј-күзар, сәмими бир наразылыг, одлу һиссләрлә долу бир гәлбин талатүмлү нидалары вардыр.

Бајаты халг ше'ринин зәнкин вә мәшһур бир жанрыдыр. Елә шәһәр, рајон, кәнд, Азәрбајчан дили анлашылан елә өлкә тапылмаз ки, орада бајаты нүмунәләри јајылмасын, севилмәсин.

Һәчмчә чох мүхтәсәр, формача јеткин, мә'нача дәрин, мәзмунча әлван, зәнкин олан бу нүмунәләр гәлби тәрпәдән мелодија кими һәр јердә үрәкләрә јол тапыр, күчлү әкс-сәда доғурур.

Бајатынын лирик гәһрәманы һәм **фәрди**, һәм **ичтимаи** шәхсијјәтдир. О, һәр заман, һәр јердә, һәр аддымда, һәр шәраитдә һәссас бир инсандыр; тәмәннадан, һијлә вә гәсд-гәрәздән узаг, анчаг гәлбинин нидаларыны ешидән вә өз дүшүнчәләрини ачыг сөјләјән **мүдрик** бир симадыр.

Әзизинәм, һәр ајлар,
Һәр улдузлар, һәр ајлар.
Башым чәллад әлиндә
Дилим сәни һарајлар!

Мә'лум олдуғу кими, адәтән, бајатынын илк мисралары **мүгәддимә**, һазырлыг ролу ојнајыр. Дејиләчәк зәрури, мә'налы сөзә диггәти чәлб едир. Сон мисраларында исә әсәрин маһијјәти, мә'насы, мәгзи ифадә олунур. Әсас мәтләб дејилир. Мисал кәтирдијимиз бајатыда олдуғу кими.

Һәчмчә чох кичик олан бу әсәрдә лирик гәһрәманын нидасы јалныз өз мәһкумлуғуну јох, ичтимаи мүһитин ачизлијини, чәмијјәтин ағыр мәнкәнәјә дүшдүјүнү: инсанын сәрт, амансыз, зоракы шәраитә мә'руз галдығыны, бөјүк ичтимаи тәзады ифадә едир; өзү дә образлы, кәскин, мүхтәсәр бәдии дил илә.

Бурада бөјүк, чәсур, гәһрәман бир гәлбин һәзин фәрјады ешидилир. Инсан һәјатынын ән фачиәли, дәһшәтли, ағыр, көмәксиз вахтында, һеч нәјә, һеч кәсә, һеч бир көмәјә еһтијач, күман һисс едилмәјән бир вахтда атәшин бир мәһәббәтлә чырпынан, јанан гәлб әзәли бөјүк е'тибарла доғма, унудулмаз доста үз тутур:

Дилим **сәни** һарајлар!

Бу һарај нә үчүндүр? Көмәкми умур, сәсини ешитдирмәкми истәјир, фачиәсини билдирмәјәми чан атыр? Јох! О, фәрјад галдырыр ки, аловлу, накам мәһәббәтинин ағибәти аләмә, инсанлара гапалы галмасын, учадан ешидилсин, дујулсун! Она көрә ки; севкилисинә түкәнмәз мәһәббәтинин әбәдилијинә инаныр вә бу, бәлкә дә онун јеканә тәсәллисидир.

АЗӘРБАЈЧАН бајатылары совет дөврүндә топланыб бир нечә дәфә нәшр олунмушдур. Салман Мүмтаз, Һәнәфи Зејналлы, Әмин Абид, Јусиф Вәзир Чәмәнзәминли, Һүммәт Әлизадә, сонралар Мәммәдһүсејн Тәһмасиб, Һәсән Гасымов, Әһлиман Ахундов бу саһәдә хејли әмәк сәрф етмишләр. Доғрудур, бу мүәллифләрин иши, әмәји һәлә дә лазымы гәдәр тәгдир олунуб гијмәтләндирилмәмишдир! Анчаг һәр һалда ичтимаијјәтин, әдәбијјат, мәдәнијјәт аләминин диггәтиндән кәнарда галмамышдыр.

«Маариф вә мәдәнијјәт» журналынын 1926-чы ил ијул нөмрәсиндә «Тәнгид вә библиографија» башлығы алтында тәнгидчи Әли Назимин мәгаләси верилмишдир. Һәмин илдә нәшр олунмуш бајатылар китабына ресензија јазан мүәллиф халг әдәбијјатынын бу көзәл нүмунәләринин топланмасы вә нәшр системинә даир өз мүлаһизәләрини ирәли сүрүрдү.

Тәхминән 30 ил сонра, 1956-чы илдә филолокија елмләр намизәди Һәсән Гасымовун топладығы, шаир Осман Сарывәллинин редакторлуғу илә Азәрнәшрин чап етдији ири һәчмли «Бајатылар» китабынын мүгәддимәсиндә исә охујуруг:

«Истәр бу вахта кими чыхан китабларда, истәрсә дә һәмин китабда топланан бајатылар Азәрбајчан халг бајатыларыны тамамилә әһатә етмир. Һәлә топланмамыш минләрлә көзәл бајаты нүмунәләри халг арасында јашамагдадыр ки, кәләчәкдә бу гијмәтли инчиләр топланмалы, Азәрбајчан шифаһи халг әдәбијјаты хәзинәси даһа да зинәтләндирилмәлидир».

Араларында отуз иллик фасилә олса да, бу мәгаләләрин һәр икисиндә халг лирикасынын топланма, тәдгиг вә нәшри зәруријјәтиндән данышылыр.

Бу ишин анчаг башланғыч сәвијјәсиндә олдуғу ајдынлашыр.

Бајатылар елә марағлы, зәнкин, әлван, мүрәккәб аләмдир ки, онларын дәрин, дүрүст тәдгиги-тәһлили илә һәм алимләримиз, һәм әдәбијјатчыларымыз ардычыл шәкилдә мәшғул олмалыдырлар.

Совет әдибләринин, шифаһи халг әдәбијјатынын әсил һавадары Максим Горки һәлә 40 ил әввәл чох јүксәк трибунадан, совет јазычыларынын I Үмумиттифаг гурултајы күрсүсүндән уча сәслә демишдир: «Шифаһи халг јарадычылығыны өјрәнмәдән әмәкчи халгын әсил тарихини өјрәнмәк олмаз».

Е'тираф етмәк лазымдыр ки, биздә һәләлик мүасир тәләбләр сәвијјәсиндә, е'тибарлы, чидди, сәлигә илә нәшр олунмуш белә бир бајаты күллијјаты јохдур ки, онун әсасында бу жанрын бүтүн зәнкинлијиндән, бәдии сәнәткарлыг хүсусијјәтләриндән лазыми шәкилдә даныша биләк.

Һәр шејдән әввәл, бајатылар тематик чәһәтдән кенишдир вә әһатәлидир. Халг һәјаты вә мәишәтинин елә бир саһәси јохдур ки, бу лирикадан кәнарда галсын. Бајатылар арасында тарихин мүхтәлиф дөврләринә даир марағлы материал верән нүмунәләрә тез-тез раст кәлмәк мүмкүндүр.

Апарды татар мәни,
Гул едиб сатар мәни.
Вәфалы јарым олса
Ахтарар, тапар мәни!

Гәдим тарихимиздән, тәхминән монгол истиласы зүлмүнүн ағыр күнләриндән хәбәр верән бу бајатыда гул һалына дүшмүш бир инсанын ачы шикајәти, һәм дә накам мәһәббәт тәранәси ифадә олунмушдур.

Мәһәббәтлә бағлы башга бир нүмунәдә охујуруг:

Өрдәк көлдә үзүшүр,
Чалханышыр, үзүшүр,
Јел әсәр, зүлфә дәјәр,
Көлкә дүшәр, үз үшүр!

Усталыгла чәкилмиш бу лөвһәдә мәһәббәт тәбиәтлә бағлы верилир. Илк мисраларла сон, әсас мисралар арасында мә'на әлагәси вардыр.

Күләк зүлфү тәрпәдәндә, зүлф сурәтә көлкә саланда үзүн үшүмәси әсил поетик ифадәдир; һәссаслыгла дујулмуш, тәбии, чанлы, шаиранә мүшаһидә нәтичәсиндә јаранмышдыр. Мә'чаз да, мүбалиғә дә лөвһәнин бәдии мәнтигинә ујғундур, бајатыда вәһдәт тәшкил едир.

Дағлар бајатынын әсас објектләриндән биридир. Үрәјин чырпыныш, сарсынты чағларында дағлар дилә кәлир: дағлар гәлбин даһа чох гүбары, кәдәри илә бағлы верилир.

Дағлара сада дүшдү,
Дәрд үстдән гада дүшдү.
Булуд кечди, ај чыхды,
Јар кәлди јада дүшдү.

Дүз гәддим каман олду,
Әһвалым јаман олду.
Јандырды јар көнлүмү,
Аһымдан думан олду.

Бајатынын лирик гәһрәманы, һәр шејдән әввәл, мүһитиндән, заманәсиндән, талејиндән шикајәтли бир адамдыр. Ону дилләндирән, гәлбини еһтизаза кәтирән дә чох заман һәмин ганун шикајәтдир. Бајатылардакы бу наразылыг бә'зән фәрди, бә'зән исә үмуми, ичтимаи сәчијјә дашыјыр.

«Гәлбин тарихи, диггәтлә изләнәндә, халгын тарихидир». Бөјүк рус шаири М. Лермонтов парлаг бир һәгигәти афоризм кими көзәл ифадә етмишдир. Бајатыларда һәр бир наразылығын архасында мүәјјән ичтимаи мә'на дујулур. Бә'зән фәрди сәчијјәли наразылыг, әслиндә дөврдән, мүһитдән, һәјатдан, ичтимаи аләмдән шикајәтдир:

Әзизинәм, күлә наз,
Бүлбүл едәр күлә наз!
Көр нечә заманәдир,
Ағлајан чох, күлән аз!

Әлбәттә, бу, ичтимаи, һәм дә фәлсәфи шикајәтдир. Маһијјәт е'тибары илә е'тираз ифадәсидир. Чәмијјәт һәјатыны јалныз бир һәјати факт илә сәчијјәләндирир: «Ағлајан чох, күлән аз!».

Бу лирик гәһрәман шикајәтчи олса да, дүшүнән, дујан, ачыг мүһакимәли бир адамдыр; фикрини ачыг билдирмәкдән чәкинмәјән бир вәтәндашдыр.

Мә'лумдур ки, феодал дөврүндә, буржуа-мүлкәдар һакимијјәтиндә зәһмәт адамы мәзлум олдуғу гәдәр дә мәһрум иди. Онун нә ихтијары, нә һүгугу, нә вәсаити, нә дә мүбаризә үчүн лазыми кәсәрли васитәси, силаһы вар иди. Онун күчү анчаг өзүнә, өз шүуруна, дүшүнчә вә мүһакимәсинә чатырды. Һаким даирәләр исә фүрсәт дүшәндә зәһмәт адамынын шүуруна да, дилинә дә бухов вурмаға, ону әсарәтдә боғмаға чалышырды.

Бөјүк ингилабчы сатирик шаиримиз Мирзә Әләкбәр Сабир буржуа чәмијјәти гурулушундакы бу факты көзәл дујмуш вә јүксәк сәнәткарлыгла ифадә етмишдир.

Көрмә! Баш үстә, јумарам көзләрим.
Динмә,—мүтиәм кәсәрәм сөзләрим.
Бир сөз ешитмә!—гулағым бағларам
Күлмә!—пәки, шаму сәһәр ағларам.
Ганма!—бачармам, мәни мә'зур дут,
Бөјләчә тәклифи мәһалы унут!
Габили имканмы олур, ганмамаг.
Мәчмәри нар ичрә олуб јанмамаг.
Ејлә хәмуш, атәши сузаныны!
Гыл мәни асудә, һәм өз чаныны!

Зәһмәткеш халгда ичтимаи, ингилаби шүур ојанандан, халг өз һүгугуну дәрк едәндән сонра зүлмә, ситәмә имкан олмазды вә олмады!

Сәһәр тездән ојандым,
Дәрдә, гәмә бојандым,
Даш олсам әријәрдим.
Торпаг идим дајандым.

Көрүндүјү кими, бу бајатыда мәһәббәтдән, севкидән, вәфасыз јардан, е'тибарсызлыгдан јох, мәһз **ичтимаи мәһрумијјәтдән**, сыхынты вә изтираблардан сөһбәт кедир.

Инсан о гәдәр ағыр шәраитдә јашајыр ки, даш олса әријәр.

Лирик гәһрәманын шикајәтли нидаларында, гапалы да олса, дәрин бир нифрәт һисс олунур.

Лирик гәһрәман нә гәдәр көмәксиз, кимсәсиз, әлачсыз, чарәсиз галса да, үмидсизлијә, бәдбинлијә гапылмыр; һәмишә бир ишыг, бир үмид арајыр.

Дәрјада кәмим галды.
Бичмәдим зәмим галды.
Арзун көзүндә галсын
Нечә ки, мәним галды.

Әзизим, нечар ағлама.
Күндүр кечәр ағлама.
Гапыны бағлајан фәләк,
Бир күн ачар, ағлама!

Мәһкум фәрд әлачы һәр јердән үзүләндә көјләрә, мөвһуми аләмә, дини гүввәләрә үз тутур.

2.

Халг лирикасында бәдии сөз сәнәтинин бир чох кејфијјәтләрини мүшаһидә етмәк мүмкүндүр. Чох заман әдәбијјатшүнаслар арасында мүбаһисәләр олур: чинас јарадычылығы халг лирикасындан јазылы әдәбијјата, ја әксинә, пешәкар шаирләрдән халг ше'ринә кечир?

Бу дилемманы һәлл етмәк үчүн каһ тарихи сәнәдләрә, каһ архивә, мүхтәлиф мәнбәләрә мүрачиәт едирләр.

Һалбуки бәдии сөз сәнәтиндә чинас, тәкрир, епитет, бәдии хитаб, суал вә с. нә китабдан чанлы дилә, нә данышыгдан китаба кечир; бәдии тәфәккүрүн гануну, тәбии бир хүсусијјәти кими һәр јердә өзүнү көстәрир. Бә'зән ә'ла, мүвәффәгијјәтли, бә'зән сөнүк, тә'сирсиз олур. Һәр һалда бәдии дилин бир үсулу кими һәмишә ишләнир вә мәгбул сајылыр. Сөзүн көзәл, аһәнкдар ахымы, ајдын ифадәдән башга, мә'наны зеһнә, тәфәккүрә тез вә дүрүст јетирмәјә хидмәт едир. Чинасын күчү, һәр шејдән әввәл, тәбиилијиндә, ифадәнин мәзмунундан доғулмасындадыр. Чанлы дилдән кәлән чинасларын һамысы ејни чүр дејилдир; тә'сир күмүнә көрә сечилирләр. Аталар демишкән, «һоһо вар дағa галдырар, һоһо вар дағдан ендирәр».

Чинаслар мусиги, аһәнк чәһәтләри илә јанашы мә'нанын зәнкинлијини, тә'сирини дә артырыр.

Бир вар иди, мүстәгим сөз, бир дә вар шаиранә, сәнәткарлыгла дејилмиш сөз.

Көзәл әдибимиз Ә. Һагвердијев әдәбијјат һаггындакы мүһазирәләриндә марағлы бир мисалы тәкрар едәрди:

Мүәјјән едилмиш зијафәт мәчлисинә кедән бир нечә јолдаша тәсадүфән јолда кәнар бир адам раст кәлир. О марағланыр:

— Һара кедирсиниз?

— Һеч, елә белә!

— Дејәсән мәндән кизләдирсиниз?

— Јох, елә шеј јохдур!

Јолдашлар зијафәтдән евә гајыданда јенә һәмин адам бунлара раст кәлир:

— Ашна, дејәсән, сәһәр сиз мәни әкдиниз?

Јолдашлардан бириси бу һәрифи инандырмаг үчүн белә дејир:

— Сәни әкәнин атасы түнбәтүн олсун!

«Әкмәк» сөзү һәр ики мусаһибин нитгиндә башга-башга мә'наларда ишләнир.

Чинасда сөзүн ифадәси, аһәнки, мусигиси ејнидир, анчаг мә'на вә мәзмун мүһакимәни башга-башга аләмләрә апарыр вә инсаны дүшүнмәјә мәчбур едир.

Јухарыда чәкилән мисалда сөзүн чинас һалында ишләдилмәси чанлы мүкалимәнин тәбии чәрәјанындан әмәлә кәлмишдир. Она көрә дә тә'сирлидир.

Шаирләрин, ашыгларын јарадычылығында гәсдән чинаслы сөзләр, ифадәләр ахтармаг сон заманларда дәб дүшмүшдүр.

Халг лирикасында исә сү'и ифадәләрә еһтијач олмајыб. Бајатыларда көрдүјүмүз чинаслар тәбии, гануни, мүһакимәнин өзүндән доған чинаслардыр.

Әзизинәм, вај дәрдим,
Вај дәрманым, вај дәрдим.
Ел күл әкди, күл дәрди
Мән күл әкдим, вај дәрдим.

Бурада «дәрдим» ифадәсиндәки чинас һәм тәбии, һәм дә мә'на ајдынлығы, дүрүстлүјү илә верилмишдир.

Ашыг гошмаларындан бириндә белә чинаслара тәсадүф едирик:

Ашығын Нәбиди ады,
Гәм мәни нә будады,
Ад мәним, јар өзкәнин
Нејләрәм набуд ады!

Бу мисалда көрдүјүмүз чинаслар тәбии шәкилдә јох, дүшүнүлүб сечилмиш сөзләрин тәркибиндән әмәлә кәлмишдир: Нәбидир ады, нә будады, Набуд ад...

Үмумән ше'рдә сөз сәнәткарлығы илә тәсәнни дејилән гурашдырма чәһдләрини ајырмаг лазымдыр.

Халг ше'риндә гурашдырма јох, тәбиилик үстүндүр. Бајатылар гурашдырма јох, һәјәчанлы гәлбин талатүмүндән доған, јаранан тәбии ше'р парчаларыдыр. Бураја јад мејлләр, сү'и чәһдләр јол тапмамалыдыр.

Јери кәлмишкән ону да гејд етмәји лазым билирик ки, бајаты китабларынын бә'зисиндә гурашдырылмыш сү'и нүмунәләрә раст кәлмәк олур. Нәшријјатлар мәдәнијјәт тарихимизә, халг сәнәти нүмунәләринә, охучулара һөрмәт едәрәк бә'зи мүәллифләрин бу лүзумсуз чәһдләринә имкан вермәмәлидир.

«Галанын дибиндә бир гуш олајдым...»
Фото-етүд **Баһадур Чәфәровундур.**

БИЗИМ КӘНЧЛИК

Фото Ағәли Мәммәдовундур.

ДИПЛОМ ТАМАШАЛАРЫ

«ДӨРДҮНЧҮ»

Инчәсәнәт институтунун актјор факүлтәсинин сонунчу курс тәләбәләринин ифасында К. Симоновун «Дөрдүнчү» пјесинин тамашасы көстәрилмишдир. Тамашанын режиссору институтун баш мүәллими Фаиг Зөһрабовдур.

«БУРДА ШӘФӘГЛӘР САКИТДИ»

Кино актјорлуғу факүлтәсинин IV курс тәләбәләри, Актјор евиндә Б. Василјевин «Бурда шәфәгләр сакитди» тамашасыны көстәрмишләр. Тамашанын гурулушчу режиссору, актјор сәнәти мүәллими Елмира Шабановадыр.

«АЛМАС»

Азәрбајчан ССР халг артисти, профессор Меһди Мәммәдовун рәһбәрлик етдији III курс режиссор вә актјорлуг факүлтәси Ч. Чаббарлынын «Алмас» пјесини тамашаја гојмушдур.

БУРАХЫЛЫШ КЕЧӘСИ

Бу күнләрдә Азәрбајчан Мәдәнијјәт Назирлији һазырлыг вә ихтисасартырма курсунун нөвбәти бурахылыш кечәси олду. Курсун директору Рамиз Ағајев кечәни ачараг гејд етди ки, кечән бир ај әрзиндә республикамызын мүхтәлиф рајон вә кәндләриндән кәлмиш 100 нәфәрә гәдәр мәдәнијјәт ишчиси курсларда мүһазирәләр динләмиш, семинарларда иштирак етмишдир.

Курсларын нәздиндә фәалијјәт көстәрән драм бөлмәсинә мүәллим Әсәд Чәфәров рәһбәрлик едир. Мүдавимләрә вәсигә-дипломлар пајландыгдан сонра, кечәнин ахырында бөлмәнин үзвләриндән Зијадә Маһмудова, Рөвшән Сабиров, Тејмур Бајрамов, Сәдагәт Мәммәдова вә башгаларынын иштиракы илә Ч. Чаббарлынын «Алмас» пјесинин тамашасы көстәрилмишдир.

Лирика дәфтәриндән

Аллаһверди ТАҒЫЗАДӘ

Мөмүнәхатун мәгбәрәси

Ајаг сахла, дүшүн—дејир бурда һәр дивар,—
Гоча Шәргин камалындан јаранмышам мән.
Сүкутумун једдијүздән артыг јашы вар,
Әрләрдән учуб кәлән гарангушам мән.

...Һәр кәрпичи елә бил ки, кәлибдир дилә,
Бурда дилсиз тағларын да зүмзүмәси вар.
Гулаг ассан, сүкутунун ваһимә илә,
Адамлара сирли-сирли сөз демәси вар.

Мин фикирлә дөврә вуруб кәзмишәм һәрдән,
Күләкләри она нәғмә гошан көрмүшәм.
Бахыб хәфиф гызартыја диварларда мән,
Кәлинләрин һәјасындан нишан көрмүшәм.

Санасан ки, бир көзәлдир, хәјала далыб,
Чөһрәсинә улдузлардан нахыш сәпилиб.
Зирвәсинә нечә һәсәд јығылыб галыб,
Гамәтинә көр нә гәдәр бахыш сәпилиб.

Һәрдән дә бир зирвәсинә аг булуд енәр,
Бу көзәлин сачы олар дүмаг гар кими.
Кәрпичләрин арасындан хәтләр көрүнәр—
Нәнәләрин алнындакы гырышлар кими.

Диггәтлә бах, бурда нечә үрәк тәнк олуб,
Сызлајыбдыр нечә әлин ганлы габары.
Бурда чөрәк, бурда кирәч, бурда рәнк олуб
Зәмиләрин нечә иллик бәһәри, бары.

Үрәјиндә нискили вар, һекајәти вар,
Чәлилләрин, Чавидләрин бешијиндәдир.
Нә донмагдан, нә јанмагдан шикајәти вар—
Мәним гоча тарихимин кешијиндәдир.

СӘХАВӘТ

ӘЛИ КӘРИМИН ХАТИРӘСИНӘ

О хош тәбиәти һардан алмышдын?!—
Хәтринә дәјмәздин бир ушағын да.
Мүлајим галмышдын, һәлим галмышдын
Өмрүнүн вулканлы, одлу чағында.
Кимәсә,
лап хәстә јатдығын заман
Лазым олса иди дәрманын сәнин,
Кимнисә түкәнән өмрүнү бир ан
Биләјдин узадар сон анын сәнин—
Ону да верәрдин, пешман олмадан.
Бир күн өлүм кәлди,
дилиндә адын.
Елә үзүјола, мәрд иди ки, сән
Ону да гапындан бош гајтармадын.